УЧЕБНА ПРОГРАМА

ЗА ОТРАСЛОВА ПРОФЕСИОНАЛНА ПОДГОТОВКА

ПО УЧЕБЕН ПРЕДМЕТ

РИСУВАНЕ

ТЕОРИЯ НА ПРОФЕСИЯТА И УЧЕБНА ПРАКТИКА

ЗА УЧИЛИЩАТА ПО ИЗКУСТВАТА

ПРОФЕСИОНАЛНО НАПРАВЛЕНИЕ:

код 0213 „ИЗЯЩНИ ИЗКУСТВА”

код 0214 „ПРИЛОЖНИ ИЗКУСТВА”

ПРОФЕСИЯ:

код №021301 Изящни изкуства *(живопис, скулптура, стенопис, графика, дигитални изкуства, илюстрация и офрмление на книгата)*
код 021401 „Приложни изкуства (*художествена дърворезба, художествена керамика, художествена тъкан, художествено обработване на метали, художествено обработване на стъкло и порцелан, иконопис, бижутерия, детски играчки и сувенири*)“

I. ОБЩО ПРЕДСТАВЯНЕ НА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА

Рисуването е основна дисциплина в професионалната подготовка на учениците от професионално направление „Изящни изкуства“. То изгражда фундаментални знания, умения и компетентности, необходими за създаването, анализирането и оценяването на художествени произведения.

Обучението по рисуване формира способност за наблюдение, анализ, конструктивно и пластично изграждане на формата, организиране на пространството и създаване на композиционно и художествено убедителен образ.

В основата на обучението е изучаването на предметния и жизнения свят, като постепенно се преминава от прости геометрични и предметни форми към човешката глава, полуфигурата и цялата човешка фигура.

Учебното съдържание е организирано в последователност, която осигурява надграждане на знанията и уменията:

форма и пространство → композиция → перспектива → конструкция → пластично изграждане → човешка глава → полуфигура → цяла фигура → художествен образ.

Обучението е тясно свързано с дисциплините „Перспектива“ и „Пластична анатомия“, както и с „История на изкуството“ и „Компютърна графика“. Теоретичните знания се прилагат непосредствено в практическата работа.

В съответствие с ЕРУ 3 обучението развива способността на учениците да:

- прилагат основни принципи на композицията;

- използват елементите на визуалния език;
- изграждат поетапно форми, обеми и пространство;
- прилагат линейна и въздушна перспектива;
- използват различни графични материали и техники;
- изпълняват класически етюди, линеарни и тонални произведения;
- работят от натура и по въображение;
- използват художествено-образното мислене за създаване на художествен образ.

Практическата работа се предхожда и съпътства от кратки теоретични занятия, демонстрации, анализ на художествени произведения, индивидуални и групови корекции. В самостоятелната работа се включват скици, етюди, конструктивни рисунки, рисунки по памет и въображение, както и експерименти с различни материали.

II. ЦЕЛИ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО РИСУВАНЕ

1. Основна цел

Основната цел на обучението е формиране на професионални знания, умения и компетентности за композиционно, конструктивно и пластично изграждане на художествения образ чрез средствата на рисунката.

2. Основни цели

Обучението цели учениците да:

1. познават основните елементи и принципи на визуалната композиция;
2. разбират ролята на композиционния, геометричния и смисловия център;
3. познават видовете композиция – хоризонтална, вертикална, диагонална, пирамидална, кръгова, симетрична, асиметрична, отворена и затворена;
4. познават основните елементи на рисунката – точка, линия, тон, равнина, форма, пространство и ритъм;
5. познават качествата и изразните възможности на графичните материали;
6. познават етапите при изграждане на учебния етюд;
7. прилагат законите на линейната и въздушната перспектива;
8. изграждат конструктивно и пластично предмети, форми и човешка фигура;
9. прилагат знанията по пластична анатомия при изобразяване на човешкото тяло;
10. развиват наблюдателност, зрителна памет, пространствено и логическо мислене;
11. развиват способност за анализ и синтез;
12. изграждат художествено-образно мислене;
13. подбират подходящи материали и изразни средства в зависимост от поставената задача;
14. работят самостоятелно и организират етапите на своята работа;
15. оценяват резултатите от собствената си художествена дейност.

III. РЕЗУЛТАТИ ОТ УЧЕНЕТО

ЕРУ 3: Основи на композицията, конструктивното и пластичното изграждане на формата

Резултат от учене 3.1

Прилага основни принципи на композицията в рисуването.

Знания

Учениците:

- познават елементите на визуалната композиция;
- познават ролята на композиционния, геометричния и смисловия център;
- познават ролята на плановете и фона;
- познават ритъм, баланс и съотношение;

- познават основните видове композиция;
- разбират ролята на композицията за художественото въздействие;
- познават принципите на линейната и въздушната перспектива.

Умения

Учениците:

- композират обекти в изобразителната равнина;
- определят мащаб и съотношения;
- изграждат композиционен център;
- използват плановете и фона за организиране на пространството;
- прилагат различни композиционни решения;
- изпълняват натюрморт, пейзаж, глава, полуфигура и цяла фигура;
- използват графични и живописни материали;
- работят по натура, памет и въображение.

Компетентности

Учениците:

- прилагат принципите на композицията при създаване на художествено произведение;
- избират подходящо композиционно решение;
- съобразяват композицията с характера и съдържанието на художествената задача;
- организират визуалните елементи в единно художествено пространство.

IV. РЕЗУЛТАТ ОТ УЧЕНЕ 3.2

Прилага основни принципи в рисуването на класически етюди, линеарни и тонални произведения.

Знания

Учениците:

- познават точката, линията, тона, равнината, формата и пространството;
- познават принципите на ритъм и баланс;
- познават качествата на молив, въглен, креда, туш и други материали;
- познават характеристиките на хартия, кадастрон, картон и други основи;
- разграничават етюд, ескиз, скица, рисунка и работен картон;
- разграничават учебна, проучвателна и творческа рисунка;
- познават етапите на учебния етюд;
- познават връзките между рисуване, перспектива и композиция;
- познават основни пропорции и анатомични закономерности на човешкото тяло.

Умения

Учениците:

- изпълняват последователно етапите на художествената творба;
- изграждат форма чрез линия, щрих, петно и тон;
- създават линеарни и тонални произведения;
- изграждат обем и пространство;
- прилагат линейна и въздушна перспектива;
- работят с различни графични материали;
- изпълняват рисунки от натура;
- използват художествено-образни средства при интерпретиране на натурата;
- спазват правилата за безопасна работа.

Компетентности

Учениците:

- владеят поетапното графично изграждане на форми, обеми и пространство;
- прилагат знанията от композиция, перспектива и пластична анатомия;
- организират самостоятелно работния процес;
- проявяват наблюдателност и аналитичност;
- използват зрителната си памет;
- прилагат пространствено и логическо мислене;
- достигат до синтез на наблюденията при изграждане на художествения образ.

II. РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА УЧЕБНОТО ВРЕМЕ

Клас	Теория	Практика	Общо
VIII	54	54	108
IX	54	54	108
X	54	54	108
XI	108	108	216
XII	87	87	174
Общо	**357**	**357**	**714**

Теоретичните и практическите часове се планират като взаимосвързани. Теоретичното съдържание се реализира непосредствено преди, по време на или в заключителния етап на практическата задача.

III. VIII КЛАС

Основна тема:

Основи на композицията, рисунката и конструктивното изграждане на формата

Общо: 108 часа – 54 теория + 54 практика

№	Раздел / тема	Теория	Практика	Общо
1	Въведение в рисуването и визуалната композиция	6	6	12
2	Елементи на рисунката – точка, линия, тон, форма, пространство	6	6	12
3	Мащаб, поместване, пропорции и формат	6	6	12
4	Геометрични тела и конструктивно изграждане	6	6	12
5	Основи на линейната перспектива	6	6	12
6	Светлосянка, тонална градация и обем	6	6	12
7	Ритъм, баланс, контраст и композиционен център	6	6	12
8	Натюрморт с предмети и драперия	6	6	12
9	Материалност и графични техники	6	6	12
Общо		**54**	**54**	**108**

Основно практическо съдържание

- упражнения за линия;
- конструктивни рисунки на геометрични тела;
- тонални скали;
- рисунки на битови предмети;
- натюрморт;
- натюрморт с драперия;
- натюрморт с геометрични тела;

- натюрморт със симетричен предмет или орнамент;
- кратки композиционни упражнения;
- работа с молив, въглен и креда.

Очаквани резултати

Ученикът:

- познава основните елементи на визуалната композиция;
- различава геометричен и композиционен център;
- прилага основни принципи на баланса и ритъма;
- помества предметите в зададен формат;
- определя мащаб и пропорции;
- изгражда геометрични и предметни форми конструктивно;
- прилага основни правила на перспективата;
- изгражда обем чрез светлосянка;
- използва линия, щрих и тон;
- подбира подходящ материал.

IV. IX КЛАС

Основна тема:

Конструктивно и пластично изграждане на сложни форми и човешка глава

Общо: 108 часа – 54 теория + 54 практика

№	Раздел / тема	Теория	Практика	Общо
1	Конструкция и перспектива на сложни форми	6	6	12
2	Човешки череп – конструкция и пропорции	6	6	12
3	Оси, симетрия и перспективни изменения на черепа	6	6	12
4	Око и ухо – конструкция и пластика	6	6	12
5	Нос и уста – конструктивни и анатомични особености	6	6	12
6	Гипсова маска и конструкция на главата	6	6	12
7	Класическа гипсова глава	6	6	12
8	Пластично и тонално изграждане на главата	6	6	12
9	Гипсова глава в движение и ракурс	6	6	12
Общо		**54**	**54**	**108**

Практически задачи

- череп – фас;
- череп – профил;
- череп – три-четвърти;
- око;
- ухо;
- нос и уста;
- сложен натюрморт с гипсов детайл и череп;
- гипсова маска;
- класическа гипсова глава;
- гипсова глава в движение.

Очаквани резултати

Ученикът:

- конструира човешкия череп;

- използва оси на симетрия;
- разбира анатомичната основа на главата;
- изгражда детайлите във връзка с цялата форма;
- прилага перспектива;
- моделира обема със светлосянка;
- степенува детайлите;
- създава линеарна и тонална рисунка.

V. X КЛАС

Основна тема:

Човешка глава по натура и портрет

Общо: 108 часа – 54 теория + 54 практика

№	Раздел / тема	Теория	Практика	Общо
1	Човешка глава – пропорции и конструкция	6	6	12
2	Фас, профил и три-четвърти	6	6	12
3	Глава, шия и раменен пояс	6	6	12
4	Обемно-пластично изграждане	6	6	12
5	Характер и прилика	6	6	12
6	Възрастови особености и индивидуализация	6	6	12
7	Мимика, състояние и движение	6	6	12
8	Портрет като композиция	6	6	12
9	Самостоятелен портрет и комплексна задача	6	6	12
Общо		**54**	**54**	**108**

Практически задачи

- конструктивни глави от различни гледни точки;
- глава от натура;
- глава на възрастен модел;
- глава на млад модел;
- глава в ракурс;
- автопортрет;
- портрет;
- глава с раменен пояс;
- портрет с акцент върху характерен детайл.

Очаквани резултати

Ученикът:

- рисува глава от натура във фас, профил и три-четвърти;
- прилага пропорционални закономерности;
- изгражда връзката глава–шия–раменен пояс;
- използва колонната сянка и тоналната градация;
- постига характер и индивидуализация;
- разбира връзката между композиционен център и портретност;
- работи самостоятелно в определено време.

VI. XI КЛАС

Основна тема:

Човешка полуфигура – конструкция, анатомия, композиция и пластика

Общо: 216 часа – 108 теория + 108 практика

№	Раздел / тема	Теория	Практика	Общо
1	Човешка ръка – конструктивен и анатомичен анализ	12	12	24
2	Поместване и пропорциониране на полуфигурата	12	12	24
3	Сядане, опорни точки и конструкция	12	12	24
4	Анатомично и пластично изграждане	12	12	24
5	Светлосянка и тонално изграждане	12	12	24
6	Контраст и въздушна перспектива	12	12	24
7	Движение и ракурс	12	12	24
8	Дреха, гънки и материалност	12	12	24
9	Характер, детайл и индивидуализация	12	12	24
Общо		**108**	**108**	**216**

Практически задачи

- гипсова ръка;
- конструктивни рисунки на ръка;
- седнала облечена полуфигура;
- гола полуфигура до кръста;
- полуфигура при изкуствено осветление;
- полуфигура с различни материи;
- гола седнала полуфигура;
- полуфигура в ракурс;
- полуфигура с акцент върху детайл;
- портретна полуфигура;
- сложна седнала полуфигура.

Очаквани резултати

Ученикът:

- помества полуфигурата в зададен формат;
- изгражда правилно големите обеми;
- разбира анатомичните връзки;
- изгражда убедително сядане;
- прилага перспективни изменения;
- използва светлосянка;
- степенува тоналните отношения;
- интерпретира различни материи;
- използва детайла за индивидуализация;
- изгражда полуфигурата като цялостна композиция.

VII. XII КЛАС

Основна тема:

Цяла човешка фигура – композиция, конструкция, пластика и художествена интерпретация

Общо: 174 часа – 87 теория + 87 практика

№	Раздел	Теория	Практика	Общо
1	Цяла фигура – пропорции и конструкция	9	9	18

№	Раздел	Теория	Практика	Общо
2	Оси, наклони и движение	9	9	18
3	Стояща фигура	9	9	18
4	Седнала и облечена фигура	9	9	18
5	Анатомична убедителност и пластика	9	9	18
6	Светлина, сянка и тонални планове	9	9	18
7	Ракурс и перспективни изменения	9	9	18
8	Характер, състояние и композиционен център	9	9	18
9	Фигура и пространствена среда	8	8	16
10	Самостоятелна комплексна учебна рисунка	7	7	14
Общо		**87**	**87**	**174**

Практически задачи

- конструктивна цяла фигура;
- стояща фигура;
- фигура в различни гледни точки;
- цяла седнала фигура;
- гола фигура;
- облечена фигура;
- фигура в сложен ракурс;
- фигура с драперия;
- фигура с предмет и аксесоар;
- фигура в предметно-пространствена среда;
- комплексна самостоятелна учебна рисунка.

Очаквани резултати

Ученикът:

- помества цялата фигура във формата;
- определя мащаба;
- спазва пропорциите;
- проследява осите на движение;
- разбира разпределението на тежестта;
- изгражда стъпване, сядане и облягане;
- прилага анатомични знания;
- използва перспектива и ракурс;
- организира светлината и тоналните планове;
- определя композиционен и смислов център;
- свързва фигурата с предметната среда;
- използва аксесоар като композиционен елемент;
- избира подходящ материал и техника;
- решава самостоятелно комплексна художествена задача.

VIII. МЕЖДУПРЕДМЕТНИ ВРЪЗКИ

Учебен предмет	Връзка с „Рисуване“
Перспектива	Линейна и въздушна перспектива, ракурс, хоризонт, пространствено изграждане

Учебен предмет	Връзка с „Рисуване“
Пластична анатомия	Пропорции, костна и мускулна система, стави, движение
История на изкуството	Анализ на композиции, класически образци, жанрове и художествени стилове
Компютърна графика	Дигитална визуализация, композиционни варианти и представяне
Рисуване – учебна практика	Прилагане и затвърдяване на знанията в практически условия

IX. КРИТЕРИИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА ПРАКТИЧЕСКА РАБОТА

Практическата работа се оценява по следните основни показатели:

Показател	Съдържание
Композиция	Формат, мащаб, поместване, баланс, композиционен център
Конструкция	Правилно изграждане на формите
Пропорции	Съотношение между части и цяло
Перспектива	Линейни и пространствени изменения
Пластика	Убедително изграждане на обем
Тон	Светлосянка, контраст, градация
Анатомия	Анатомична убедителност при човешката фигура
Материалност	Интерпретиране на различни материи
Детайл	Степенуване и подчиняване на детайла на цялото
Изразност	Линия, щрих, петно, тон
Самостоятелност	Самостоятелно планиране и решаване
Завършеност	Цялостност и убедителност на резултата

X. КРИТЕРИИ ЗА ТЕОРЕТИЧНА ПОДГОТОВКА

Ученикът:

1. Познава основните елементи на композицията.
2. Различава видовете композиция.
3. Обяснява ролята на композиционния център.
4. Познава етапите на изграждане на учебния етюд.
5. Различава етюд, скица, ескиз и рисунка.
6. Познава свойствата на основните графични материали.
7. Познава принципите на перспективата.
8. Познава основните принципи на конструктивното изграждане.
9. Познава основните пропорции и анатомични закономерности.
10. Обяснява връзката между композиция, конструкция, перспектива и пластика.

XI. ФОРМИ НА ОЦЕНЯВАНЕ

Оценяването се осъществява чрез:

- текущо оценяване;
- практически упражнения;
- учебни етюди;
- конструктивни рисунки;

- тематични задачи;
- срочни постановки;
- теоретични проверки;
- писмен изпит;
- практическа изпитна задача;
- годишна изпитна работа;
- конферанс.

XII. ГОДИШНИ ИЗПИТНИ ЗАДАЧИ

VIII клас

Натюрморт с геометрични и битови предмети, драперия и ясно изразена композиционна организация.

IX клас

Класическа гипсова глава или сложна постановка с гипсова глава.

X клас

Глава от натура с раменен пояс.

XI клас

Седнала облечена полуфигура.

XII клас

Цяла облечена фигура

Изпитните задачи трябва да позволяват на ученика да демонстрира интегрираното прилагане на знанията и уменията, натрупани през съответния етап.

XIII. ОБОБЩЕН РЕЗУЛТАТ ОТ ПЕТГОДИШНОТО ОБУЧЕНИЕ

В края на XII клас ученикът:

- прилага основните принципи на композицията;
- организира визуалното пространство;
- избира подходящ формат и мащаб;
- конструира предметни и човешки форми;
- прилага линейна и въздушна перспектива;
- използва знанията по пластична анатомия;
- изгражда обем чрез светлосянка;
- използва линия, щрих, тон и петно;
- работи с различни графични материали;
- изпълнява линеарни и тонални произведения;
- рисува натюрморт, пейзаж, глава, полуфигура и цяла фигура;
- създава композиционни решения от натура и по въображение;
- планира самостоятелно работния процес;
- подбира материали и изразни средства;
- анализира и оценява собствения си резултат;
- създава цялостно художествено изображение чрез синтез на наблюдение, знание и художествено-образно мислене.

XIV. СРЕДСТВА ЗА ОЦЕНЯВАНЕ СПОРЕД ЕРУ 3

Част по теория на професията

Средство: писмен изпит.

Проверява се способността на ученика да:

- описва елементите и принципите на композицията;
- обяснява принципите на формообразуването;
- разграничава етапите на работа;

- познава видовете рисунки;
- познава характеристиките на материалите;
- обяснява връзката между композиция, перспектива и пластична анатомия.

Част по практика на професията

Средство: изпълнение на практическа задача по индивидуално задание.

Проверява се способността на ученика да:

- планира работата;
- избере композиционно решение;
- подбере материал;
- изгради конструктивно формата;
- приложи перспектива;
- изгради обемно-пластично изображение;
- използва подходящи изразни средства;
- завърши самостоятелно поставената задача.

XV. ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ ПОЛОЖЕНИЯ

Учебната програма осигурява последователно развитие на професионалните компетентности в областта на рисуването чрез преминаване от изучаване на основните елементи на визуалния език и композицията към конструктивно и пластично изграждане на сложни форми и човешка фигура.

В центъра на обучението е поставена способността на ученика **да разбира формата, пространството и композицията**, а не само да възпроизвежда наблюдаваната натура.

Програмата създава условия за постепенно преминаване:

елемент → форма → предмет → натюрморт → глава → полуфигура → цяла фигура → комплексна композиция.

Тази последователност осигурява практическо реализиране на резултатите от ученето по ЕРУ 3 и подготовка на учениците за самостоятелно изпълнение на професионални художествени задачи.